

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 28ης Φεβρουαρίου 2013 *

«Επανεξέταση της υποθέσεως T-234/11 P — Προσφυγή ακυρώσεως — Παραδεκτό — Προθεσμία ασκήσεως προσφυγής — Προθεσμία μη οριζόμενη από διάταξη του δικαίου της Ένωσης — Έννοια “εύλογη προθεσμία” — Ερμηνεία — Υποχρέωση του δικαστή της Ένωσης να συνεκτιμά τις ιδιάζουσες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως — Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προσφυγής — Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Προσβολή της συνοχής του δικαίου της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-334/12 RX-II,

με αντικείμενο την επανεξέταση, δυνάμει του άρθρου 256, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, της αποφάσεως που εξέδωσε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 19 Ιουνίου 2012 στην υπόθεση T-234/11 P, Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ, στο πλαίσιο της διαδικασίας

Oscar Orlando Arango Jaramillo, κάτοικος Λουξεμβούργου (Λουξεμβούργο),

María Esther Badiola, κάτοικος Λουξεμβούργου,

Marcella Bellucci, κάτοικος Λουξεμβούργου,

Stefan Bidiuc, κάτοικος Grevenmacher (Λουξεμβούργο),

Raffaella Calvi, κάτοικος Schuttrange (Λουξεμβούργο),

Maria José Cerrato, κάτοικος Λουξεμβούργου,

Sara Confortola, κάτοικος Βερόνας (Ιταλία),

Carlos D’Anglade, κάτοικος Λουξεμβούργου,

Nuno da Fonseca Pestana Ascenso Pires, κάτοικος Λουξεμβούργου,

Andrew Davie, κάτοικος Medernach (Λουξεμβούργο),

Marta de Sousa e Costa Correia, κάτοικος Itzig (Λουξεμβούργο),

Nausica Di Rienzo, κάτοικος Λουξεμβούργου,

José Manuel Fernandez Riveiro, κάτοικος Sandweiler (Λουξεμβούργο),

Eric Gällstad, κάτοικος Rameldange (Λουξεμβούργο),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Andres Gavira Etzel, κάτοικος Λουξεμβούργου,
Igor Greindl, κάτοικος Canach (Λουξεμβούργο),
José Doramas Jorge Calderón, κάτοικος Λουξεμβούργου,
Monica Lledó Moreno, κάτοικος Sandweiler,
Antonio Lorenzo Ucha, κάτοικος Λουξεμβούργου,
Juan Antonio Magaña-Campos, κάτοικος Λουξεμβούργου,
Petia Manolova, κάτοικος Bereldange (Λουξεμβούργο),
Ferran Minguella Minguella, κάτοικος Gonderange (Λουξεμβούργο),
Barbara Mulder-Bahovec, κάτοικος Λουξεμβούργου,
István Papp, κάτοικος Λουξεμβούργου,
Stephen Richards, κάτοικος Blaschette (Λουξεμβούργο),
Lourdes Rodriguez Castellanos, κάτοικος Sandweiler,
Daniela Sacchi, κάτοικος Mondorf-les-Bains (Λουξεμβούργο),
Maria Teresa Sousa Coutinho da Silveira Ramos, κάτοικος Almargem do Bispo (Πορτογαλία),
Isabelle Stoffel, κάτοικος Mondorf-les-Bains,
Fernando Torija, κάτοικος Λουξεμβούργου,
María del Pilar Vargas Casasola, κάτοικος Λουξεμβούργου,
Carolina Vento Sánchez, κάτοικος Λουξεμβούργου,
Pé Verhoeven, κάτοικος Βρυξελλών (Βέλγιο),
Sabina Zajc, κάτοικος Contern (Λουξεμβούργο),
Peter Zajc, κάτοικος Contern,

κατά

Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan και A. Prechal, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο O. Arango Jaramillo και 34 λοιποί υπάλληλοι της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), εκπροσωπούμενοι από τον B. Cortese, avocat,
- η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), εκπροσωπούμενη από τους C. Gómez de la Cruz και T. Gilliams,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Inez Fernandes,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους J. Currall, H. Kraemer και D. Martin,

έχοντας υπόψη τα άρθρα 62α και 62β, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η παρούσα διαδικασία έχει ως αντικείμενο την επανεξέταση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αναιρετικό τμήμα) της 19ης Ιουνίου 2012, T-234/11 P, Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ (στο εξής: απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως των O. Arango Jaramillo και 34 άλλων υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) (στο εξής, από κοινού: ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι) κατά της διατάξεως του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 4ης Φεβρουαρίου 2011, F-34/10, Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ (στο εξής: διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2011), με την οποία απορρίφθηκε ως εκπρόθεσμη η προσφυγή των ανωτέρω με αίτημα, αφενός, να ακυρωθούν τα εκκαθαριστικά σημειώματά τους αποδοχών για τον μήνα Φεβρουάριο 2010, στο μέτρο που από αυτά προκύπτει η απόφαση της ΕΤΕπ να αυξήσει τις εισφορές τους στο συνταξιοδοτικό σύστημα, καθώς και, αφετέρου, να υποχρεωθεί η ΕΤΕπ να τους καταβάλει αποζημίωση.
- 2 Η επανεξέταση αφορά το ζήτημα αν η απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012 θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης στο μέτρο που, αφενός, με την απόφαση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο, δικάζοντας κατ' αναίρεση, ερμήνευσε την έννοια «εύλογη προθεσμία», στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως ασκούμενης από υπαλλήλους της ΕΤΕπ κατά βλαπτικής πράξης της τελευταίας, ως προθεσμία η παρέλευση της οποίας συνεπάγεται το εκπρόθεσμο και, ως εκ τούτου, το απαράδεκτο της προσφυγής, χωρίς ο δικαστής της Ένωσης να οφείλει να συνεκτιμήσει τις ιδιάζουσες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως και, αφετέρου, η ερμηνεία αυτή της έννοιας «εύλογη προθεσμία» ενδέχεται να προσβάλλει το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

Το νομικό πλαίσιο

Ο Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 3 Το άρθρο 91 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ) 259/68 του Συμβουλίου, της 29ης Φεβρουαρίου 1968, περί καθορισμού του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των

υπαλλήλων και του καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και περί θεσπίσεως ειδικών μέτρων προσωρινώς εφαρμοστέων στους υπαλλήλους της Επιτροπής (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 108), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ, Ευρατόμ) 723/2004 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 2004 (ΕΕ L 124, σ. 1, στο εξής: ΚΥΚ), ορίζει τα εξής:

«1. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδιο να αποφαινεται για κάθε διαφορά μεταξύ της Ένωσης και ενός προσώπου που υπόκειται στον παρόντα κανονισμό, περί της νομιμότητας ενός μέτρου που θίγει το πρόσωπο αυτό κατά την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2. [...]»

2. Προσφυγή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνεται αποδεκτή μόνο:

- αν προηγουμένως έχει διατυπωθεί στην αρμόδια για διορισμούς αρχή αίτημα κατά την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2, εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στην εν λόγω παράγραφο, και
- αν αυτή η διατύπωση αιτήματος έχει αποτελέσει αντικείμενο ρητής ή σιωπηρής απορριπτικής αποφάσεως.

3. Η προσφυγή που προβλέπεται στην παράγραφο 2 πρέπει να αιτηθεί εντός προθεσμίας τριών μηνών. [...]»

- 4 Κατά το άρθρο 100, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, η εν λόγω δικονομική προθεσμία παρεκτείνεται κατ' αποκοπή κατά δέκα ημέρες λόγω αποστάσεως.

Ο κανονισμός του προσωπικού της ΕΤΕπ

- 5 Στις 20 Απριλίου 1960 το διοικητικό συμβούλιο της ΕΤΕπ εξέδωσε τον κανονισμό του προσωπικού της ΕΤΕπ, ο οποίος έκτοτε έχει τροποποιηθεί επανειλημμένως. Το άρθρο 41 του κανονισμού αυτού, που αφορά τα ένδικα μέσα και βοηθήματα, προβλέπει την αρμοδιότητα των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης να επιλαμβάνεται προσφυγών σχετικών με διαφορές μεταξύ της ΕΤΕπ και των υπαλλήλων της, χωρίς να ορίζει την προθεσμία ασκήσεως των προσφυγών αυτών.

Το ιστορικό της υποθέσεως επανεξετάσεως

Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς

- 6 Οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι είναι υπάλληλοι της ΕΤΕπ.
- 7 Από 1ης Ιανουαρίου 2007 τα εκκαθαριστικά σημειώματα αποδοχών των υπαλλήλων της ΕΤΕπ έπαυσαν να εκτυπώνονται σε χαρτί υπό την παραδοσιακή τους μορφή και εκδίδονται πλέον ηλεκτρονικά. Από την ημερομηνία αυτή και εφεξής τα εν λόγω σημειώματα αποθηκεύονται κάθε μήνα στο πληροφοριακό σύστημα «Peoplesoft» της ΕΤΕπ, ώστε κάθε ενδιαφερόμενος υπάλληλος να έχει τη δυνατότητα να τα συμβουλευθεί από τον υπηρεσιακό του υπολογιστή.
- 8 Το Σάββατο 13 Φεβρουαρίου 2010 εισήχθησαν στο πληροφοριακό σύστημα «Peoplesoft» τα εκκαθαριστικά σημειώματα αποδοχών του Φεβρουαρίου 2010. Από τα εν λόγω σημειώματα προέκυπτε, σε σχέση με τα αντίστοιχα του Ιανουαρίου 2010, αύξηση των εισφορών στο συνταξιοδοτικό σύστημα, κατόπιν σχετικών αποφάσεων που έλαβε η ΕΤΕπ στο πλαίσιο μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος των υπαλλήλων της.

Η διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2011

- 9 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 15 και 16 της διατάξεως της 4ης Φεβρουαρίου 2011, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης έκρινε ότι, λαμβανομένου υπόψη, αφενός, ότι οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι έλαβαν γνώση του περιεχομένου των εκκαθαριστικών σημειωμάτων τους αποδοχών για τον μήνα Φεβρουάριο μόλις τη Δευτέρα 15 Φεβρουαρίου 2010 και, αφετέρου, ότι προβλέπεται κατ' αποκοπή παρέκταση της προθεσμίας κατά δέκα ημέρες λόγω αποστάσεως, η προθεσμία εντός της οποίας οι εν λόγω υπάλληλοι μπορούσαν να ασκήσουν την προσφυγή τους έληγε την Τρίτη 25 Μαΐου 2010.
- 10 Σύμφωνα όμως με τη σκέψη 17 της εν λόγω διατάξεως, η προσφυγή των ενδιαφερόμενων υπαλλήλων περιήλθε σε ηλεκτρονική μορφή στη Γραμματεία του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης τη νύχτα της Τρίτης 25 Μαΐου προς Τετάρτη 26 Μαΐου 2010, και πιο συγκεκριμένα στις 26 Μαΐου στις 00.00.
- 11 Με την προσφυγή αυτή, οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι ζήτησαν, αφενός, να ακυρωθούν τα εκκαθαριστικά σημειώματά τους αποδοχών για τον μήνα Φεβρουάριο 2010, καθώς και, αφετέρου, να υποχρεωθεί η ΕΤΕπ να τους καταβάλει το συμβολικό ποσό του ενός ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.
- 12 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, η ΕΤΕπ, κατ' εφαρμογή του άρθρου 78 του Κανονισμού Διαδικασίας του δικαστηρίου αυτού, ζήτησε από το τελευταίο να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη, χωρίς να υπεισέλθει στην εξέταση επί της ουσίας.
- 13 Με τη διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2011, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης απέρριψε την προσφυγή ως απαράδεκτη. Έκρινε κατ' ουσίαν ότι, δεδομένου ότι η προθεσμία για την άσκηση της προσφυγής αυτής έληξε τη Δευτέρα 25 Μαΐου 2010, η προσφυγή που άσκησαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι, η οποία περιήλθε σε ηλεκτρονική μορφή στη Γραμματεία του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης στις 26 Μαΐου στις 00.00, ήταν εκπρόθεσμη και, ως εκ τούτου, απαράδεκτη. Απέρριψε δε τα επιχειρήματα που άντλησαν οι εν λόγω υπάλληλοι, αφενός, από προσβολή του δικαιώματός τους σε αποτελεσματική δικαστική προσφυγή και, αφετέρου, από τη συνδρομή τυχαίου συμβάντος ή ανωτέρας βίας.

Η απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012

- 14 Με την απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως που άσκησαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι, επικυρώνοντας τη διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2011.
- 15 Κατά πρώτο λόγο, με τις σκέψεις 22 έως 25 της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' ουσίαν, τη νομολογία σύμφωνα με την οποία, ελλείπει οποιασδήποτε διάταξης σχετικά με τις προθεσμίες ασκήσεως προσφυγής που εφαρμόζονται στις διαφορές μεταξύ της ΕΠΕπ και των υπαλλήλων της, οι προσφυγές αυτές πρέπει να ασκούνται εντός «εύλογης προθεσμίας», η οποία εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως. Το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι η τρίμηνη προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 91, παράγραφος 3, του ΚΥΚ για τις διαφορές μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μονίμων υπαλλήλων τους ή του λοιπού προσωπικού τους συνιστά «πρόσφορο σημείο συγκρίσεως», στο μέτρο που οι διαφορές αυτές ομοιάζουν, ως εκ της φύσεώς τους, με τις εσωτερικές διαφορές μεταξύ της ΕΤΕπ και των υπαλλήλων της σχετικά με τις βλαπτικές πράξεις της Τράπεζας των οποίων οι υπάλληλοι ζητούν την ακύρωση, αποφάνθηκε, με τη σκέψη 27 της απόφασης αυτής, και στηριζόμενο σε ορισμένες προγενέστερες αποφάσεις του, ότι η τήρηση τέτοιας προθεσμίας πρέπει «καταρχήν» να θεωρείται εύλογη.

- 16 Με την εν λόγω σκέψη 27 της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «αντιθέτως, [...] η προσφυγή που ασκεί υπάλληλος της ΕΤΕπ μετά τη λήξη τρίμηνης προθεσμίας, παραταθείσας κατ' αποκοπή κατά δέκα ημέρες λόγω αποστάσεως, πρέπει, καταρχήν, να θεωρείται ότι ασκείται εντός μη εύλογης προθεσμίας [...]». Το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε ότι αυτή η εξ αντιδιαστολής ερμηνεία πρέπει να γίνει δεκτή «δεδομένου ότι μόνον η αυστηρή εφαρμογή των δικονομικών κανόνων που τάσσουν αποκλειστικές προθεσμίες μπορεί να ανταποκρίνεται στην αρχή της ασφάλειας δικαίου και στην ανάγκη να αποφεύγεται κάθε αυθαίρετη διάκριση ή μεταχείριση κατά την απονομή της δικαιοσύνης».
- 17 Κατά δεύτερο λόγο, με τη σκέψη 30 της αποφάσεως αυτής, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέρριψε την επιχειρηματολογία των ενδιαφερομένων υπαλλήλων σύμφωνα με την οποία το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης αντικατέστησε την εφαρμογή της ευέλικτης ως εκ της φύσεώς της και πρόσφορης για την *ad hoc* στάθμιση των διακυβευόμενων συμφερόντων αρχής της τήρησης της εύλογης προθεσμίας με τη γενική και αυστηρή τήρηση άκαμπτης προθεσμίας τριών μηνών. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης αρκέστηκε απλώς στην εφαρμογή «κανόνα δικαίου [...] που απορρέει σαφώς και συγκεκριμένα από εξ αντιδιαστολής ερμηνεία της νομολογίας [του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρατίθεται με τη σκέψη 27 της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012]», κανόνα που αποτελεί ειδική εφαρμογή της αρχής της τήρησης της εύλογης προθεσμίας στις διαφορές μεταξύ της ΕΤΕπ και των υπαλλήλων της, οι οποίες παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες με τις διαφορές μεταξύ της Ένωσης και των υπαλλήλων της καθώς και του λοιπού προσωπικού της. Το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρόσθεσε ότι «ο κανόνας αυτός, που εδράζεται σε γενικό τεκμήριο ότι η τρίμηνη προθεσμία αρκεί καταρχήν ώστε να καταστεί εφικτή για τους υπαλλήλους της ΕΤΕπ η αξιολόγηση της νομιμότητας των βλαπτικών πράξεων της τελευταίας και η προετοιμασία ενδεχόμενης προσφυγής, δεν επιβάλλει στον δικαστή της Ένωσης που είναι επιφορτισμένος με την εφαρμογή του την υποχρέωση να συνεκτιμά τα πραγματικά περιστατικά της κάθε υπόθεσης και, ειδικότερα, να προβαίνει σε *ad hoc* στάθμιση των διακυβευόμενων συμφερόντων».
- 18 Με τις σκέψεις 33 έως 35 της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέπεμψε στην προαναφερθείσα συλλογιστική σχετικά με τον καθορισμό της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής προκειμένου να αποκλείσει τη συνεκτίμηση τόσο της προβαλλόμενης ηλεκτρικής βλάβης η οποία φέρεται ότι καθυστέρησε την αποστολή του δικογράφου όσο και του γεγονότος ότι η ΕΤΕπ φέρεται ότι παρέλειψε να ασκήσει την κανονιστική της αρμοδιότητα για τον καθορισμό συγκεκριμένων προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής καθώς και ορισμένων άλλων ιδιαίτερων περιστάσεων της δεδομένης υποθέσεως τις οποίες επικαλέστηκαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι.
- 19 Με τις σκέψεις 42 και 43 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέρριψε επίσης την επιχειρηματολογία που άντλησαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι από την προσβολή της αρχής της αναλογικότητας καθώς και του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.
- 20 Τέλος, με τις σκέψεις 51 έως 58 της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως τον οποίο άντλησαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι από την άρνηση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης να χαρακτηρίσει ως τυχαίο συμβάν ή ανωτέρα βία τις περιστάσεις που τους οδήγησαν να ασκήσουν την προσφυγή τους εκπροθέσμως. Με τις σκέψεις 59 έως 66 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέρριψε επίσης τον λόγο τον οποίο άντλησαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι από παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την ύπαρξη τυχαίου συμβάντος ή ανωτέρας βίας.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 21 Κατόπιν προτάσεως επανεξετάσεως της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012 την οποία υπέβαλε ο πρώτος γενικός εισαγγελέας, το ειδικό τμήμα που προέβλεπε το άρθρο 123β του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο υποβολής της εν λόγω προτάσεως, έκρινε, με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, Επανεξέταση Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ (C-334/12 RX, στο εξής: απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012), ότι η απόφαση αυτή πρέπει να επανεξεταστεί προκειμένου να καθοριστεί αν θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης.
- 22 Όσον αφορά το αντικείμενο της επανεξετάσεως, η εν λόγω απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012 προσδιόρισε δύο ειδικότερους λόγους που δικαιολογούν την επανεξέταση. Πρώτον, κρίθηκε ότι πρέπει να καθοριστεί αν το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφαινόμενο, όπως ακριβώς το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης, ότι, κατά την εκτίμηση του εύλογου χαρακτήρα της προθεσμίας εντός της οποίας ασκείται προσφυγή ακυρώσεως από υπαλλήλους της ΕΤΕπ κατά βλαπτικής πράξης της τελευταίας, ο δικαστής της Ένωσης δεν οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, προέβη σε ερμηνεία που συνάδει προς τη νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία ο εύλογος χαρακτήρας προθεσμίας που δεν τάσσεται από το πρωτογενές ή το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης πρέπει να εκτιμάται βάσει των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε μεμονωμένης περίπτωσης.
- 23 Δεύτερον, με την απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012 κρίθηκε ότι πρέπει να καθοριστεί αν το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφαινόμενο ότι η παρέλευση προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής που δεν τάσσεται από το πρωτογενές ή το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης συνεπάγεται την απώλεια του συναφούς δικαιώματος, προέβη σε ερμηνεία που ενδέχεται να προσβάλει το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη.
- 24 Στην περίπτωση που από τις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου προκύψει ότι η απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012 ενέχει πλάνη περί το δίκαιο, θα πρέπει να εξεταστεί αν η απόφαση αυτή θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης και, αν ναι, σε ποιο βαθμό.

Επί των ζητημάτων που αποτελούν αντικείμενο της επανεξετάσεως

- 25 Προκαταρκτικώς, διαπιστώνεται ότι κανένα νομοθετικό κείμενο της Ένωσης δεν τάσσει προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να ασκούνται οι προσφυγές ακυρώσεως υπαλλήλων της ΕΤΕπ κατά βλαπτικής πράξεως της τελευταίας.
- 26 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι, με την απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού υπενθύμισε, με τις σκέψεις 22 έως 25 της αποφάσεως αυτής, ότι το ζήτημα αν μια προσφυγή ακυρώσεως ασκήθηκε εντός «εύλογης προθεσμίας» συνεπάγεται συνεκτίμηση του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, έκρινε απαράδεκτη την προσφυγή των ενδιαφερόμενων υπαλλήλων λόγω του εκπρόθεσμου της χωρίς να λάβει υπόψη τις ιδιάζουσες περιστάσεις της υποθέσεως.
- 27 Αποφαινόμενο με τον τρόπο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο απέκλινε επίσης από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την έννοια «εύλογη προθεσμία», στην οποία παρά ταύτα παραπέμπει με τη σκέψη 25 της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012.
- 28 Συγκεκριμένα, από την εν λόγω νομολογία προκύπτει ότι, όταν η διάρκεια της διαδικασίας δεν καθορίζεται από διάταξη του δικαίου της Ένωσης, ο «εύλογος» χαρακτήρας της προθεσμίας που τήρησε ένα θεσμικό όργανο για την έκδοση της επίμαχης πράξεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με το σύνολο των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν κάθε υπόθεση και, ειδικότερα, με τα συμφέροντα του διαδίκου που διακυβεύονται στη δίκη, την περιπλοκότητα της υποθέσεως, καθώς και τη

συμπεριφορά των διαδίκων (βλ., συναφώς, απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 187).

- 29 Το Δικαστήριο διευκρίνισε, με τη σκέψη 192 της εν λόγω αποφάσεως, ότι ο εύλογος χαρακτήρας μιας προθεσμίας δεν μπορεί να καθορίζεται με αναφορά σε ένα ακριβές ανώτατο όριο, προσδιοριζόμενο κατά τρόπο αφηρημένο, αλλά πρέπει να εκτιμάται σε κάθε υπόθεση σε συνάρτηση με τις περιστάσεις της υποθέσεως.
- 30 Η υποχρέωση των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης να τηρούν, στο πλαίσιο διοικητικών διαδικασιών, εύλογη προθεσμία που δεν μπορεί να καθορίζεται με αναφορά σε ένα ακριβές ανώτατο όριο, προσδιοριζόμενο κατά τρόπο αφηρημένο, επιβεβαιώθηκε μεταγενέστερα από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 2006, C-293/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και της 7ης Απριλίου 2011, C-321/09 P, Ελλάδα κατά Επιτροπής, σκέψεις 33 και 34).
- 31 Η ανωτέρω ερμηνεία της έννοιας «εύλογη προθεσμία» δεν ισχύει, αντιθέτως προς τα υποστηριζόμενα από την ΕΤΕπ και την Επιτροπή με τις γραπτές τους παρατηρήσεις, μόνο στις περιπτώσεις όπου τίθεται ζήτημα καθορισμού του εύλογου χαρακτήρα της διάρκειας διοικητικής ή ένδικης διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας δεν τάσσεται επιτακτική προθεσμία από κανόνα δικαίου της Ένωσης.
- 32 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η λύση που επελέγη με τη νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 28 έως 30 της παρούσας αποφάσεως ισχύει επίσης και ως προς ένα ζήτημα που επηρεάζει άμεσα το παραδεκτό της προσφυγής, δηλαδή το ζήτημα της προθεσμίας εντός της οποίας ο ενδιαφερόμενος πρέπει να ζητήσει από το οικείο όργανο να του απευθύνει το πλήρες κείμενο πράξεως που δεν δημοσιεύτηκε ούτε του κοινοποιήθηκε προκειμένου να λάβει ακριβή γνώση της ώστε να ζητήσει την ακύρωσή της (βλ. διάταξη της 10ης Νοεμβρίου 2011, C-626/10 P, Αγαπίου Ιωσηφίδη κατά Επιτροπής και EACEA, σκέψεις 127, 128, 130 και 131). Τέλος, υπό αυτή την έννοια, το Δικαστήριο εξαρτά το παραδεκτό των αιτήσεων με αντικείμενο την απόδοση εξόδων καταβληθέντων στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον του δικαστή της Ένωσης από την τήρηση εύλογης προθεσμίας μεταξύ της ημερομηνίας δημοσίευσής της δικαστικής αποφάσεως περί κατανομής των εξόδων και εκείνης κατά την οποία απευθύνθηκε στον αντίδικο η αίτηση αποδόσεως των εξόδων (βλ. διάταξη της 21ης Ιουνίου 1979, 126/76 DEP, Firma Gebrüder Dietz κατά Επιτροπής, Rec. 1979, σ. 2131, σκέψη 1).
- 33 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι μολοντί, ασφαλώς, η νομολογία του Δικαστηρίου που παρατίθεται με τις σκέψεις 28 έως 30 της παρούσας αποφάσεως αφορά το ζήτημα του εύλογου χαρακτήρα της διάρκειας διοικητικής διαδικασίας όταν η διεξαγωγή τέτοιας διαδικασίας δεν υπόκειται σε συγκεκριμένη προθεσμία τασσόμενη από διάταξη του δικαίου της Ένωσης, εντούτοις, η έννοια της «εύλογης προθεσμίας» πρέπει να ερμηνευθεί κατά τον ίδιο τρόπο και στην περίπτωση προσφυγής ή αιτήσεως ως προς τις οποίες καμία διάταξη της Ένωσης δεν προβλέπει την προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να ασκηθεί η προσφυγή ή να υποβληθεί η αίτηση. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να συνεκτιμήσει τις ιδιάζουσες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως.
- 34 Την ερμηνεία αυτή, που διασφαλίζει τη συνεκτική εφαρμογή της έννοιας «εύλογη προθεσμία» την οποία χρησιμοποιεί ο δικαστής της Ένωσης σε διαφορετικές καταστάσεις, προέκρινε και το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη νομολογία του πριν την έκδοση της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2012.
- 35 Συγκεκριμένα, με τη διάταξη που εξέδωσε στις 15 Σεπτεμβρίου 2010, T-157/09 P, Marcuccio κατά Επιτροπής, ως προς την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συνέτρεχε λόγος επανεξετάσεως (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Οκτωβρίου 2010, Επανεξέταση Marcuccio κατά Επιτροπής, C-478/10 RX), το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπενθύμισε, με τη σκέψη 47 της εν λόγω

διατάξεως, ότι σε περίπτωση που η εφαρμοστέα κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει προθεσμία για την άσκηση αγωγής αποζημιώσεως που απορρέει από τη σχέση εργασίας μεταξύ μονίμου υπαλλήλου και θεσμικού οργάνου στο οποίο αυτός υπάγεται, η αγωγή αυτή πρέπει να ασκηθεί εντός «εύλογης προθεσμίας» καθοριζόμενης βάσει των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως.

- 36 Επιπλέον, με την απόφαση που εξέδωσε στις 6 Μαρτίου 2001, T-192/99, Dunnett κ.λπ. κατά Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (Συλλογή 2001, σ. II-813), μόνον κατόπιν εξετάσεως των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τη σκέψη 58 της αποφάσεως αυτής, ότι «λαμβάνομένων υπόψη των προθεσμιών των άρθρων 90 και 91 του ΚΥΚ, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγοντες άσκησαν την προσφυγή τους εντός εύλογης προθεσμίας» [βλ., όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και των υπαλλήλων της, διάταξη του Πρωτοδικείου της 11ης Δεκεμβρίου 2001, T-20/01, Cerafogli κ.λπ. κατά ΕΚΤ, Συλλογή Υπ.Υπ. 2001, σ. I-A-235 και II-1075, σκέψη 63).
- 37 Ομοίως, με τη διάταξη που εξέδωσε στις 6 Δεκεμβρίου 2002, T-275/02 R, D κατά ΕΚΤ (Συλλογή Υπ.Υπ. 2002, σ. I-A-259 και II-1295), ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου, αφού υπενθύμισε, με τη σκέψη 33 της διατάξεως αυτής, ότι η προθεσμία των τριών μηνών έπρεπε καταρχήν να θεωρηθεί εύλογη για την άσκηση προσφυγής ακυρώσεως κατά αποφάσεων της ΕΚΤ και διαπίστωσε, με τη σκέψη 38 της ίδιας διατάξεως, ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η προσφυγή είχε ασκηθεί πέντε μήνες μετά την έκδοση της προσβαλλόμενης αποφάσεως, συνήγαγε ότι η εν λόγω προσφυγή είχε ασκηθεί εκπρόθεσμα μόνο μετά το πέρας εξετάσεως από την οποία προέκυψε, όπως εκτίθεται με τη σκέψη 39 της διατάξεως, ότι η προσφεύγουσα δεν επικαλέστηκε τη συνδρομή ορισμένης ιδιαίτερης περιστάσεως ικανής να δικαιολογήσει την άπρακτη παρέλευση της τρίμηνης προθεσμίας και να αντισταθμίσει την επιταγή της ασφάλειας δικαίου.
- 38 Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η ερμηνεία που αποδίδεται στην έννοια «εύλογη προθεσμία» με τις σκέψεις 33 και 34 της παρούσας αποφάσεως δεν συνεπάγεται, αντιθέτως προς τα υποστηριζόμενα από την ΕΤΕπ με τις γραπτές της παρατηρήσεις, ότι η νομιμότητα των πράξεων που εκδίδει το όργανο αυτό μπορεί να αμφισβητείται επ' αόριστον, καθόσον η εφαρμογή της έννοιας αυτής σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου αποβλέπει ακριβώς στο να αποκλειστεί η εκ μέρους του δικαστή της Ένωσης εξέταση του βασίμου μιας προσφυγής που έχει ασκηθεί εντός προθεσμίας θεωρούμενης ως μη εύλογης.
- 39 Η ορθότητα της επιλεγείσας ερμηνείας δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, αντιθέτως προς τα προβαλλόμενα από την ΕΤΕπ με τις γραπτές της παρατηρήσεις, ούτε και από την απόφαση της 22ας Μαΐου 1990, C-70/88, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1990, σ. I-2041), με την οποία το Δικαστήριο, παρά το γεγονός ότι το άρθρο 173 της Συνθήκης ΕΟΚ (που μετεξελίχθηκε στο άρθρο 173 ΕΚ, νυν –κατόπιν νέας τροποποιήσεως– άρθρο 230 ΕΚ) δεν παρείχε δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως στο Κοινοβούλιο, δέχτηκε ότι το τελευταίο αυτό θεσμικό όργανο νομιμοποιούνταν να ασκήσει ενώπιόν του τέτοια προσφυγή ακυρώσεως. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση εκείνη, η προβλεπόμενη στο άρθρο αυτό δίμηνη προθεσμία έπρεπε αναγκαστικά να εφαρμοστεί κατά εξίσου δεσμευτικό τρόπο τόσο ως προς Κοινοβούλιο όσο και ως προς τα λοιπά θεσμικά όργανα που απαριθμούνται εκεί. Αντιθέτως, στην υπό κρίση υπόθεση, στην οποία το άρθρο 41 του κανονισμού του προσωπικού της ΕΤΕπ δεν ορίζει προθεσμία ασκήσεως προσφυγής, αλλ' απλώς προβλέπει την αρμοδιότητα του δικαστή της Ένωσης να αποφαινεται επί των διαφορών μεταξύ της ΕΤΕπ και των υπαλλήλων της, ο εν λόγω δικαστής της Ένωσης υποχρεώθηκε, ελλείψει ρητής διατάξεως του προαναφερθέντος κανονισμού, να εφαρμόσει την έννοια της εύλογης προθεσμίας. Επομένως, η έννοια αυτή, η οποία προϋποθέτει τη συνεκτίμηση όλων των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, δεν μπορεί να γίνεται αντιληπτή ως ειδική αποκλειστική προθεσμία. Κατά συνέπεια, η τρίμηνη προθεσμία του άρθρου 91, παράγραφος 3, του ΚΥΚ δεν μπορεί να εφαρμοστεί κατ' αναλογία ως αποκλειστική προθεσμία στους υπαλλήλους της ΕΤΕπ που ασκούν προσφυγή ακυρώσεως κατά βλαπτικής πράξεως της τελευταίας.

- 40 Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα αν το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κρίνοντας ότι η παρέλευση της εύλογης προθεσμίας που έχουν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι για την άσκηση προσφυγής συνεπάγεται την απώλεια του συναφούς δικαιώματος, προσέβαλε το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής, υπενθυμίζοντας ότι η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία κατοχυρώνεται σήμερα με το άρθρο 47 του Χάρτη (βλ. απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, C-389/10 P, KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2011, σ. I-13125, σκέψη 119 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 41 Συναφώς, το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο του οποίου εθίγησαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που του διασφαλίζει το δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής στη δικαιοσύνη, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο οικείο άρθρο. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου, κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.
- 42 Σύμφωνα με τις σχετικές με το άρθρο αυτό επεξηγήσεις, οι οποίες, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ αλλά και το άρθρο 52, παράγραφος 7, του Χάρτη, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την ερμηνεία του, το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη στηρίζεται στο άρθρο 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), ενώ το δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου 47 στηρίζεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ.
- 43 Από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, η οποία πρέπει να χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς κατά το άρθρο 52, παράγραφος 2, του Χάρτη, προκύπτει ότι το δικαίωμα προσβάσεως στη δικαιοσύνη δεν είναι απόλυτο. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού υπόκειται σε περιορισμούς, ειδικότερα όσον αφορά τους όρους παραδεκτού μιας προσφυγής. Μολονότι οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να αναμένουν την εφαρμογή των κανόνων αυτών, εντούτοις, η εφαρμογή που επιλέγεται δεν πρέπει να παρακωλύει την εκ μέρους του πολίτη άσκηση των διαθέσιμων ένδικων βοηθημάτων (βλ., συναφώς, ΕΔΔΑ, απόφαση Αναστασάκης κατά Ελλάδας της 6ης Δεκεμβρίου 2011, προσφυγή αριθ. 41959/08, που δεν έχει δημοσιευτεί ακόμη στο *Recueil des arrêts et décisions*, § 24).
- 44 Στην υπό κρίση υπόθεση, στην οποία η προθεσμία προσφυγής των υπαλλήλων της ΕΤΕπ κατά των βλαπτικών πράξεων της τελευταίας δεν έχει καθοριστεί εκ των προτέρων από κανόνα δικαίου της Ένωσης ούτε έχει περιοριστεί σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, δεν αμφισβητείται ότι οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την εφαρμογή της έννοιας «εύλογη προθεσμία», είχαν δικαίωμα να αναμένουν όχι ότι το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα απορρίψει την προσφυγή τους κατ' εφαρμογή προκαθορισμένης αποκλειστικής προθεσμίας αλλά ότι θα περιοριστεί στην εφαρμογή της εν λόγω νομολογίας του Δικαστηρίου για να αποφανθεί επί του παραδεκτού της προσφυγής αυτής.
- 45 Αυτή η αλλοίωση της έννοιας της εύλογης προθεσμίας κατέστησε ανέφικτη στους ενδιαφερόμενους υπαλλήλους την προάσπιση των δικαιωμάτων τους σχετικά με τις αποδοχές τους μέσω της ασκήσεως αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 47 του Χάρτη.
- 46 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ερμήνευσε εσφαλμένα την έννοια «εύλογη προθεσμία» όπως αυτή απορρέει από τη νομολογία στην οποία παραπέμπουν οι σκέψεις 28 έως 30 και 32 της παρούσας αποφάσεως, και, ως εκ τούτου, αλλοίωσε την ίδια την ουσία της έννοιας της εύλογης προθεσμίας καθόσον έκρινε ότι, εν προκειμένω, έπρεπε να εφαρμοστεί «κανόνας δικαίου», η αυστηρή εφαρμογή του οποίου οδηγεί σε λύση αντίθετη προς αυτή που απορρέει από την ίδια τη νομολογία του.

Επί της υπάρξεως προσβολής της ενότητας ή συνοχής του δικαίου της Ένωσης

- 47 Το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κρίνοντας, με την απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012, ότι η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής που δεν τάσσεται από το πρωτογενές ή το παράγωγο δίκαιο, όπως είναι η προθεσμία που εφαρμόζεται στην περίπτωση προσφυγής ακυρώσεως που ασκούν υπάλληλοι της ΕΤΕπ κατά βλαπτικών πράξεων της τελευταίας, είναι τρίμηνη, η δε παρέλευσή της συνεπάγεται αυτοδικαίως το εκπρόθεσμο της προσφυγής και, ως εκ τούτου, το απαράδεκτό της, προέβη σε ερμηνεία που δεν συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας αυτής πρέπει να εκτιμάται με βάση τις ιδιάζουσες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως.
- 48 Κατά συνέπεια, θα πρέπει να εξεταστεί αν η απόφαση αυτή θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης και, αν ναι, σε ποιο βαθμό.
- 49 Προς τούτο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι τέσσερις ακόλουθες πτυχές.
- 50 Πρώτον, η απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012 συνιστά την πρώτη απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την οποία απορρίπτεται αίτηση αναιρέσεως κατά διατάξεως του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης η οποία έκρινε απαράδεκτη προσφυγή ακυρώσεως ασκηθείσα μετά την παρέλευση προθεσμίας χωρίς να συνεκτιμήσει όλες τις περιστάσεις τις συγκεκριμένης υποθέσεως. Επομένως, η απόφαση αυτή είναι δυνατόν να αποτελέσει προηγούμενο για μέλλουσες υποθέσεις [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2009, C-197/09 RX-II, Επανεξέταση Μ κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΜΕΑ), Συλλογή 2009, σ. I-12033, σκέψη 62].
- 51 Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέκλινε, όσον αφορά την έννοια «εύλογη προθεσμία», από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, όπως υπογραμμίστηκε, μεταξύ άλλων, με τις σκέψεις 28 έως 30 και 32 της παρούσας αποφάσεως [βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επανεξέταση Μ κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΜΕΑ), σκέψη 63].
- 52 Τρίτον, τα σφάλματα στα οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορούν δικονομική έννοια η οποία δεν εμπίπτει αποκλειστικά στο δίκαιο της δημόσιας διοίκησης, αλλά τυγχάνει εφαρμογής ανεξάρτητα από το επίδικο ζήτημα [βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Επανεξέταση Μ κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΜΕΑ), σκέψη 64].
- 53 Τέταρτον και τελευταίο, η έννοια «εύλογη προθεσμία» και η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας τις οποίες δεν τήρησε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταλαμβάνουν σημαντική θέση στην έννομη τάξη της Ένωσης [βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Επανεξέταση Μ κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΜΕΑ), σκέψη 65]. Ειδικότερα, το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου που κατοχυρώνεται από το άρθρο 47 του Χάρτη έχει, κατά το άρθρο ΣΕΕ, το ίδιο νομικό κύρος με αυτό των διατάξεων των Συνθηκών.
- 54 Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων αυτών, εκτιμώντων στο σύνολό τους, διαπιστώνεται ότι η απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012 θίγει τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης κατά το μέτρο που το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δικάζοντας κατ' αναίρεση, ερμήνευσε την έννοια «εύλογη προθεσμία» κατά τρόπο που οδήγησε στην απόρριψη της προσφυγής των ενδιαφερομένων υπαλλήλων ως απαράδεκτη χωρίς να συνεκτιμήσει τις ιδιάζουσες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως.
- 55 Υπό τις συνθήκες αυτές, απομένει να καθοριστούν τα αποτελέσματα που συνεπάγεται η διαπιστωθείσα προσβολή της συνοχής του δικαίου της Ένωσης.
- 56 Κατά το άρθρο 62β, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου θίγει τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης, αναπέμπει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο δεσμεύεται από τα νομικά ζητήματα τα οποία έλυσε το Δικαστήριο. Στο πλαίσιο αναπομπής της υποθέσεως, το

Δικαστήριο μπορεί επιπλέον να υποδείξει τα αποτελέσματα της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου τα οποία πρέπει να θεωρηθούν οριστικά ως προς τους διαδίκους. Κατ' εξαίρεση, αν η λύση της διαφοράς απορρέει, λαμβανομένου υπόψη του αποτελέσματος της επανεξετάσεως, από τις διαπιστώσεις περί των πραγματικών περιστατικών στις οποίες στηρίχθηκε η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς.

- 57 Επομένως, το Δικαστήριο δεν μπορεί να διαπιστώσει απλώς την προσβολή της συνοχής ή της ενότητας του δικαίου της Ένωσης χωρίς να αντλήσει συνέπειες από τη διαπίστωση αυτή όσον αφορά την υπό κρίση διαφορά. Εν προκειμένω, η απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012 πρέπει να εξαφανιστεί για τον λόγο που εκτίθεται στη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως.
- 58 Δεδομένου ότι η προσβολή της συνοχής του δικαίου της Ένωσης απορρέει, εν προκειμένω, από εσφαλμένη ερμηνεία της έννοιας «εύλογη προθεσμία» και προσβολή της αρχής του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η οριστική λύση του ζητήματος του παραδεκτού της προσφυγής που άσκησαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι δεν εξαρτάται από τις διαπιστώσεις περί των πραγματικών περιστατικών στις οποίες στηρίχθηκε η απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012, οπότε το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της διαφοράς κατ' εφαρμογή του άρθρου 62β, πρώτο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου.
- 59 Κατά συνέπεια, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι, όπως υποστήριξαν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι, ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, προκειμένου να εκτιμηθεί, υπό το πρίσμα του συνόλου των ιδιαίτερων περιστάσεων της υποθέσεως, ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας εντός της οποίας οι τελευταίοι άσκησαν την προσφυγή τους ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 60 Κατά το άρθρο 195, παράγραφος 6, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, εφόσον η απόφαση ή διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου που αποτελεί αντικείμενο επανεξετάσεως έχει εκδοθεί δυνάμει του άρθρου 256, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων.
- 61 Ελλείψει συγκεκριμένων κανόνων που να διέπουν τον επιμερισμό των δαπανών στο πλαίσιο διαδικασίας επανεξετάσεως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του ενδιαφερόμενοι, καθώς και οι διάδικοι της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστηρίου υπομνήματα ή γραπτές παρατηρήσεις επί των ζητημάτων τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο της επανεξετάσεως, πρέπει να φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους σχετικά με τη διαδικασία αυτή.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αναιρετικό τμήμα) της 19ης Ιουνίου 2012, T-234/11 P, Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ, θίγει τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης κατά το μέτρο που το Γενικό Δικαστήριο, δικάζοντας κατ' αναίρεση, ερμήνευσε την έννοια «εύλογη προθεσμία», στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως ασκούμενης από υπαλλήλους της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) κατά βλαπτικών πράξεων της τελευταίας, ως τρίμηνη προθεσμία η παρέλευση της οποίας συνεπάγεται αυτοδικαίως το εκπρόθεσμο της προσφυγής και, ως εκ τούτου, το απαράδεκτό της, χωρίς ο δικαστής της Ένωσης να υποχρεούται να συνεκτιμήσει τις ιδιάζουσες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως.
- 2) Εξαφανίζει την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 3) Αναπέμπει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- 4) Ο Oscar Orlando Arango Jaramillo και οι 34 λοιποί υπάλληλοι της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, οι οποίοι κατονομάζονται στην αρχή της παρούσας αποφάσεως, καθώς και η ΕΤΕπ, η Πορτογαλική Δημοκρατία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρουν τα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας επανεξετάσεως.

(υπογραφές)